

Predlagane spremembe in dopolnitve

Zakona o omejevanju porabe alkohola (ZOPA) in

Zakona o javnih zbiranjih (ZJZ)

1. Uvod

V zadnjih letih se v Sloveniji vse pogosteje pojavlja problem pitja mladoletnih oseb na množičnih prireditvah, kot sta npr. »Ritem mladosti« in »Žur z razlogom«. Brezplačne prireditve privabijo mlade, ki ob takih priložnostih popijejo velike količine alkohola, tako na prireditvi kot (oz. še posebej) pred vstopom na sam prireditveni prostor.

Pitje v mladostništvu pa ima zaradi vpliva na razvijajoče se telo in možgane lahko posledice, ki trajajo celo življenje. Adolescenca je obdobje visoke ranljivosti za učinke alkohola na možgane in kognitivni primanjkljaji zaradi prekomernega pitja alkohola imajo lahko posledice, ki segajo na različna področja (akademsko, delovno in socialno) še v odraslostiⁱ. Alkohol vpliva tudi na razvoj možganov, še posebej v tako kritičnem obdobju, kot je adolescenca. Študije so potrdile, da imajo mladi, ki veliko pijejo, probleme s spominomⁱⁱ, pozornostjo ter hitrim procesiranjem informacijⁱⁱⁱ,^{iv} ter z izvršilnimi funkcijami^v. Zgoden začetek pitja je povezan z večjo verjetnostjo za nastanek zasvojenosti.^{vi} Pitje alkohola pri mladostnikih je med drugim povezano tudi s samomorilnostjo in depresijo^{vii}, nenamernimi poškodbami tako sebe^{viii} kot drugih^{ix}, nasiljem^x ter bolj tveganim spolnim vedenjem^{xi}.

V Mladinskem združenju Brez izgovora so v sklopu aktivnosti v projektu »Preventivna platforma« na letošnjem »Ritmu mladosti« izvedli raziskavo, s katero so želeli ugotoviti povprečno starost obiskovalcev in delež mladoletnih obiskovalcev v povezavi s količino popitega alkohola. Na različnih lokacijah v okolici prireditvenega prostora smo ob različnih urah naključne obiskovalce sistematično povprašali o njihovi starosti in količini popitega alkohola.

PREDLOG

Med 18. in 19. uro smo uspeli doseči 143 obiskovalcev, katerih povprečna starost je bila 17,8 let, delež mladoletnih pa je bil 72,0 %. Med 20. in 21. uro je bila povprečna starost 137 obiskovalcev 17,1 let, delež mladoletnih pa je bil 63,5 %. Med 22. in 23. uro pa je bila povprečna starost 99 obiskovalcev 17,7 let, delež mladoletnih med njimi pa je bil 55,6 %. Med 18. in 19. uro je bil delež mladoletnih, ki alkohola niso pili, razmeroma visok – 85,4 %, od tega 92,2 % med dekleti in 74,4 med fanti. Po drugi strani je bil delež mladoletnih, ki so do tiste ure spili 5 ali več meric 1,9 % (1,6 % deklet in 2,6 % fantov). Ta delež se je med 20. in 21. uro povečal že na 18,4 % (14,8 % deklet in 24,2 % fantov), med 22. in 23. uro pa na 30,9 % (23,3 % deklet in 40,0 % fantov). Ob tej uri je bil tako delež mladoletnih, ki niso spili nič alkohola, 29,13 %, torej je dobrih 70 % mladoletnih do takrat že spilo nekaj alkohola, od tega več skoraj tretjina nad mejo prekomernega opijanja (5 meric), pri čemer je bil delež fantov, ki so tvegano pili, višji od deleža deklet.

Rezultati raziskave so sicer omejeni s samoporočanjem udeležencev o količini popite pijače in neločevanjem med pitjem na prireditvenem prostoru in pred njim, vseeno pa lahko iz njih razberemo neko okvirno sliko o problematiki pitja mladoletnih na množičnih prireditvah. Mladim je alkohol relativno enostavno dostopen. Rezultati raziskave v okviru evropskega projekta »Opolnomočenje družin«^{xii} (»European Family Empowerment«) so pokazali, da najstniki v Sloveniji alkohol največkrat pijejo doma oziroma jim ga ponudijo starši, v slabih 20% pa so mladostniki poročali, da alkohol brez težav kupijo v barih in lokalih. Zabava in prosti čas mladih sta v preteklih letih doživela pomembne spremembe. Masovna raba alkohola med vikendi^{xiii} je nov fenomen z neznanimi vplivi na večino staršev. Ta pojav je sprožil številne odzive med starši, s tem da so nekateri starši začeli prepovedovati otrokom prisostvovanje na dogodkih, kjer je raba zasvojljivih snovi pogostejša (npr. nočne zabave), drugi pa so se odzvali bolj permissivno (npr. prepustili so otrokom odločitev, ali želijo iti ven ali ne, ali bodo pili alkohol ali ne ipd.). Na splošno starši opravičujejo tvegano obnašanje svojih otrok s stereotipnimi argumenti, kot so npr. da je tveganje del odraščanja mladih in da to počne večina mladih. Prosti čas in zabava sta temeljna elementa življenjskega sloga današnje mladine in pogosto kontekst, v katerem razvijajo svojo identiteto in socialni kapital. Čeprav so se ljudje vedno zabavali, so nočno življenje, druženje s prijatelji, zabava in socialno mreženje postali nov fenomen v življenju mladih z nekimi novimi značilnostmi.

PREDLOG

Na splošno toleranten odnos družbe do pitja alkohola je možno spremeniti s pomočjo celovite strategije na področju alkohola, kar pa je seveda dolgotrajen proces. Na podlagi že omenjenih aktivnosti in rezultatov raziskav predlagamo še dodatne ukrepe (poleg že pripravljenih skupnih pobud na področju alkoholne politike).

2. Predlagani ukrepi

Predlagani ukrepi se nanašajo na *javne prireditve* na splošno:

- V **Zakon o javnih zbiranjih (ZJZ)** predlagamo umestitev člena, v katerem bi od prirediteljev zahtevali označevanje polnoletnih oseb (npr. posebne vidne/razpoznavne zapestnice) v primeru, da se na prireditvenem prostoru ali v njegovi bližini točijo alkoholne pijače. Ker gre za množične prireditve, bi moral prireditelj zagotoviti več vhodov in redarjev, da bi se izognili preveliki gneči na vseh vhodih in s tem zmanjšani varnosti za obiskovalce. Z označevanjem polnoletnih oseb bi bila ponudnikom pijač omogočena lažja in hitrejša prepoznavna mladoletnikov. Seveda bi bile za kršenje tega določila (npr. v primeru, da polnoletna oseba svojo zapestnico preda mladoletni osebi; neupoštevanje člena) predvidene denarne kazni.

Vzporedno s tem ukrepom predlagamo dodatne člene v **Zakon o omejevanju porabe alkohola (ZOPA)**:

- Glede na to, da je alkohol relativno lahko dostopen mladoletnim osebam, predlagamo strožje in bolj dosledno izvajanje ukrepov prodaje in ponujanja alkohola, in sicer na ekspresnih blagajnah v večjih prodajalnah, kjer je nadzor s strani osebja zelo omejen. Poostreni nadzori pa naj bi se izvajali ob posebnih dogodkih (množične prireditve, martinovanje ...), ko je splošno znano, da bo pitje alkohola obsežnejše.
- V 13. členu predlagamo spremembo, po kateri bi morali imeti prodajalci alkoholnih pijač v prodaji vsaj polovico različnih brezalkoholnih pijač, ki so cenovno enake ali cenejše od najcenejše alkoholne pijače (sedanji člen določa »prodajo vsaj dveh različnih vrst brezalkoholnih pijač«).

PREDLOG

- V 7. členu predlagamo dodatno alinejo, in sicer: »Prepovedano je posedovanje in pitje alkoholnih pijač pri osebah, mlajših od 18 let.« Kaznovanje v primeru neupoštevanja tega določila bi bilo večstopenjsko: mladoletna oseba bi s strani tiste osebe, ki bi izvajala nadzor najprej prejela opomin, ob ponovnem prekršku bi sledil uraden opomin in obveščanje staršev.
- Prav tako predlagamo prepoved pitja na javnih površinah, ki naj bo v domeni države in ne zgolj lokalnega okolja.
- Vzporedno z vsem naštetim bi bilo potrebno spremeniti določila zakona, s katerimi bi imeli policisti več pristojnosti za ukrepanje v takšnih primerih.

Viri:

ⁱSqueglia, L., Jacobus, J. in Tapert, S. (2009). The influence of substance use on adolescent brain development. *Clinical EEG and Neuroscience*, 40 (1), 31-38.

ⁱⁱBrown, S.A., Tapert, S.F., Granholm, E. in Delis, D.C. (2000). Neurocognitive Functioning of Adolescents: Effects of Protracted Alcohol Use. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 24(2), 164-171.

ⁱⁱⁱTapert, S.F. in Brown, S.A. (2000). Substance dependence, family history of alcohol dependence and neuropsychological functioning in adolescence. *Addiction*, 95(7), 1043–1053.

^{iv}Tarter, R.E., Mezzich, A.C., Hsieh, Y-C. in Parks, S.M. (1995) Cognitive capacity in female adolescent substance abusers. *Drug and Alcohol Dependence*, 39, 15–21.

^vGiancola, P.R., Shoal, G.D. in Mezzich, A.C. (2001). Constructive thinking, executive functioning, antisocial behavior, and drug use involvement in adolescent females with a substance use disorder. *Experimental and Clinical Psychopharmacology*, 9(2), 215–227.

^{vi}Hingson, R. W., Heeren, T., in Winter, M. R. (2006). Age at drinking onset and alcohol dependence: age at onset, duration, and severity. *Archives of pediatrics in adolescent medicine*, 160(7), 739.

^{vii}Groves, S., Stanley, B.H. in Sher, L. (2007). Ethnicity and the relationship between adolescent alcohol use and suicidal behavior. *International Journal of Adolescent Medicine in Health*, 19(1), 19-25.

^{viii}Sindelar, H., Barnett, N.P. in Spirito, A. (2004). Adolescent alcohol use and injury. A summary and critical review of the literature. *Minerva Pediatrica*, 56(3), 291-309.

^{ix}Hingson, R. W., in Zha, W. (2009). Age of drinking onset, alcohol use disorders, frequent heavy drinking, and unintentionally injuring oneself and others after drinking. *Pediatrics*, 123(6), 1477–1484.

^xMelzer-Lange, M.D. (1998). Violence and associated high-risk health behavior in adolescents: Substance abuse, sexually transmitted diseases, and pregnancy of adolescents. *Pediatric Clinics of North America*, 45(2), 307-17.

^{xi} Tapert, S.F., Aarons, G.A., Sedlar, G.R., and Brown, S.A. (2001). Adolescent substance use and sexual risk taking behavior. *Journal of Adolescent Health*, 28(3), 181-189.

^{xii} <http://www.institut-utrip.si/opolnomocenje-druzin-za-ucinkovito-preventivno-delo/>

^{xiii} Hughes, K., Quigg, Z., Eckley, L., Bellis, M., Jones, L., Calafat, A., Košir, M. & Van Hasselt, N. (2011). Environmental factors in drinking venues and alcohol-related harm: the evidence base for European intervention *Addiction*, 106 (Suppl. 1), 37–46. doi:10.1111/j.1360-0443.2010.03316.